

> Retouradres Postbus 16169 2500 BD Den Haag

De voorzitter van de Eerste Kamer der Staten Generaal
Postbus 20017
2500 EA Den Haag

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Portefeuillestrategie
& Portefeuillemanagement
Afdeling Strategie &

Ons kenmerk
4039018

Uw kenmerk
167828.01u

Datum 23 februari 2021
Betreft Maatschappelijke opgave van het Rijksvastgoed

Mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties beantwoord ik uw brief van de vaste commissies van uw Kamer voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving en Economische Zaken en Klimaat alsmede Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 15 januari 2021.

Als eerste schets ik de bredere context van de maatschappelijke opgave van het rijksvastgoed. De ministerraad besloot in 2018 tot het opstellen van een Regionaal Ontwikkelprogramma (ROP) voor het rijksvastgoed. Hiermee wordt recht gedaan aan de dubbele opdracht aan het Rijksvastgoedbedrijf, namelijk het realiseren van zowel maatschappelijk als economisch rendement. Ik noem dit goed rentmeesterschap.

In mijn brief van 18 december jl. schetste ik de Tweede Kamer¹ de resultaten van de tussenevaluatie van het ROP. Tevens vermeldde ik in deze brief de eerste multiplier-effecten van het ROP bij het Rijksvastgoedbedrijf zelf. Met deze brief en mijn eerdere brief van 29 juni 2018² heb ik de Tweede Kamer laten weten dat het mogelijk en wenselijk is met het rijksvastgoed in te spelen op de grote maatschappelijke opgaven waar ons land op dat moment maar ook in de komende regeerperiode(n) voor staat. Het betreft kabinetsdoelstellingen ten aanzien van woningbouw, maatschappelijke opvang, de opvang van asielzoekers, stikstofproblematiek, biodiversiteitsopgave, verduurzaming van de landbouw, de energietransitie, bossenstrategie en ook de COVID-19 pandemie. Ik heb daarbij verder aangegeven dat het Rijk een stevige positie heeft op de vastgoedmarkt. Deze positie is belangrijk voor het realiseren van genoemde kabinetsdoelstellingen en de mogelijkheid om samen te werken met regionale en lokale initiatieven.

Om deze reden onderzoekt het Rijksvastgoedbedrijf met betrokken partijen gezamenlijk hoe rijksgebouwen en -gronden structureel kunnen worden ingezet voor maatschappelijke rendement. Het is belangrijk te bepalen welke instrumenten het Rijk kan toepassen voor deze inzet, of die op andere facetten

¹ Kamerstukken 31 490, nr. 293

² Kamerstukken 31 490, nr. 240

van duurzaam grondgebruik. Vooral zal ook het vergroten van multifunctioneel grondgebruik een doel moeten zijn. Een voorbeeld is grondgebruik voor landbouw en hernieuwbare energie tegelijk. Onder andere het project Symbizon, met een combinatie van zonne-energie en strokenteeltlandbouw waarin het Rijksvastgoedbedrijf participeert, richt zich hier al op. Dit biedt kansen voor een win-win situatie.

Ook de definitieve Nationale Omgevingsvisie (NOVI) benoemt de potentiële rol van het rijksvastgoed bij maatschappelijke opgaven. Daarbij verkent het Rijk de noodzaak tot en de mogelijkheden van een actief grondbeleid door het Rijk, inclusief de inrichting van een Rijksontwikkelbedrijf. Op die manier kan het Rijk in de komende regeerperiode(n) met actief grondbeleid structureel bijdragen aan het realiseren van maatschappelijke opgaven.

Afhankelijk van het maatschappelijke doel, maakt het Rijksvastgoedbedrijf de afweging om rijksvastgoed te verkopen of uit te geven via een zakelijk recht. Zo ligt bij woningbouw verkoop voor de hand en voor hernieuwbare energie het uitgeven van een zakelijk recht. De komende jaren zal het nog meer aankomen op het benutten van uitvoeringskracht om met alle betrokken partijen, juist ook die in de regio, concrete resultaten te boeken.

Terugkijkend op de toepassing van het ROP vanuit de praktijkervaring van het Rijksvastgoedbedrijf -onder meer in Flevoland -komt het volgende beeld naar voren. Het is ten eerste van belang om vroegtijdig onderling gewogen rijksbeleidsdoelen vast te stellen. Het gaat in het licht van uw vraagstelling bijvoorbeeld om biodiversiteit én bodemkwaliteit. Ten tweede om gezamenlijk te bezien welke instrumenten kunnen worden ingezet om dit te bevorderen. Ten derde het belang om zoveel mogelijk multifunctioneel gebruik van gronden toe te passen. De vele rijksbeleidsdoelen en RO-bestemming van medeoverheden leiden tot een toenemende druk op het areaal van de (agrarische) gronden van het Rijk. Daarbij komt dat het areaal van (agrarische) gronden grotendeels reguliere (vaak levenslange) pachtgronden betreft en het Rijksvastgoedbedrijf deze niet zonder meer kan vrijmaken. Om de realisatie van de beleidsdoelen, naast multifunctioneel gebruik van de gronden daar waar mogelijk, in de volgende regeerperiode(n) te realiseren heeft het Kabinet in de miljoenennota 2021³ aangekondigd dat zij inzet op meer regie vanuit het Rijk. Onder meer door de besluitvorming rond enkele grootschalige woningbouwlocaties te versnellen, en de noodzaak en mogelijkheden voor versterking van het bestuurlijk instrumentarium en actief grondbeleid door het Rijk te verkennen, inclusief een verkenning naar het inrichten van een mogelijk Rijksontwikkelbedrijf.⁴

Dat brengt mij bij uw specifieke vragen over de pachtgronden die het Rijksvastgoedbedrijf beheert. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft de Wageningen Universiteit en Research (WUR) en de Stichting Milieukeur opdracht verleend voor

3 Kamerstukken 2020/21, 35 570, nr. 1

4 Zie hiervoor ook de brief van 5 november 2020 woningbouw Almere en Flevoland, Kamerstuk 2020/21, 35 133, J)

nader onderzoek naar de landbouwkundige en juridische mogelijkheden om maatregelen voor duurzaam bodembeheer met de pachter af te spreken in pachtovereenkomsten, dan wel in private beheerovereenkomsten of generieke regelgeving.

In het onderzoeksrapport 'Goed verpacht, beter beheerd'⁵ worden aanbevelingen gedaan voor duurzaam bodemgebruik. Deze hebben betrekking op bodembewerkingen, teeltplankeuzes en het reguleren van het gebruik van nutriënten en chemische ziektebestrijdingsmiddelen. Een aantal van deze aanbevelingen, met name met betrekking tot voor te schrijven teeltplannen, neemt het Rijksvastgoedbedrijf al op in de met de pachters te sluiten contracten.

Volgens dit onderzoek blijkt dat het objectief meten van de fysieke, biologische en chemische bodemkwaliteit mogelijk is. Het met regelmaat herhalen van metingen vormt de basis van het gewenste duurzaam bodemgebruik door de agrarische ondernemer. Vervolgens kan de ondernemer pakketten van maatregelen samenstellen, die bij toepassing naar verwachting zullen leiden tot een duurzaam te handhaven bodemkwaliteit. Daarmee geeft het Rijksvastgoedbedrijf invulling aan de balans tussen beschermen en benutten

Verder heb ik met de minister van Landbouw, Natuur en Visserij gezocht naar mogelijkheden om het gebruik van glyfosaathoudende middelen op gronden van het Rijksvastgoedbedrijf te verminderen of te stoppen. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft ongeveer 41.000 hectare grond ter beschikking. Hiervan is ongeveer 90% in gebruik gegeven aan agrarische ondernemers op basis van reguliere pachtcontracten (doorgaans levenslang) en ongeveer 10% op basis van geliberaliseerde pachtcontracten (doorgaans voor een periode van 4 tot 6 jaar).

Het Rijksvastgoedbedrijf zal bij de openbare inschrijving voor de geliberaliseerde pacht meer grond gaan verpachten aan agrarische ondernemers die zich gaan aansluiten of aangesloten zijn bij duurzaamheidscertificaten, zoals SKAL. Het gebruik van onder andere glyfosaathoudende middelen is namelijk niet toegestaan op de SKAL gecertificeerde bedrijven.

Het is op basis van geldend recht niet mogelijk om lopende pachtcontracten open te breken en daaraan eenzijdig andere voorwaarden te verbinden, zoals het verbieden van het gebruik van glyfosaathoudende middelen.

⁵ Het persbericht over dit onderzoek is te vinden op: <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/Environmental-Research/show-wenr/Goed-verpacht-beter-beheerd-de-mogelijkheden-voor-duurzaam-bodembeheer-op-pachtgronden.htm>. Het rapport treft u aan op: <https://research.wur.nl/en/publications/goed-verpacht-beter-beheerd-een-onderzoek-naar-het-borgen-van-de-mogelijkheden-voor-duurzaam-bodembeheer-op-pachtgronden>.

Het Rijksvastgoedbedrijf zal de komende periode een proefproject inrichten, waarbij pachters er vrijwillig voor kunnen kiezen om het gebruik van glyfosaathoudende middelen te verminderen of te stoppen. Dit proefproject zal in nauw overleg met het ministerie van LNV en de sectororganisaties worden vormgegeven om inzicht te verkrijgen in de mogelijke stimulansen voor pachters en om het proefproject aan te laten sluiten bij de verduurzamingsopgaven van het kabinet, zoals het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030.

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. R.W. Knops